

la Valtellina, *nèstola* i *nistola* 'liligam' en aquella vall mateixa, i a Bèrgamo, Brescia i fins cap a Trento (Battisti); però, més al Sud, no és solament l'it. comú *nastro*, i la forma intermèdia *nástol* a Pavia, sinó Abruzzi *nàssala* 'liligada amb una veta de nus escorredor' («capio»): com que aquest bé pot resultar d'una simplificació de **nasila*, no és gens versemblant l'etimologia **NASSULA* (dim. de *NASSA* 'nansa de pescar') que hom ha admès bastant, a exemple de M-Lübke, *REW*, 5839 (més que més no estant ben provada, com reconeix Puşcariu, *Et. Wb. d. rum Sprache*, § 1156, la realitat de l'acc. 'baga, llaç' que lexicògrafs llatins donen com a originària del ll. *NASSA*).

El que dona més força a aquestes raons és que en tots els dialectes grecs de Calàbria i Salentina el mot reapareix amb *-stul-*, en la forma *ναστούλι* 'botó', abans sens dubte 'sivella, baga, lligam': en efecte també Rohlf's (*EWUG*, § 1441) ja s'inclina més aviat contra l'etimologia de M-Lübke i a favor de la germànica, vacil·lant només a causa de l'extensió geogràfica. Però que l'expansió d'aquest germanisme cap a l'Est i el Sud de la Romània fou molt gran, i que s'estengué fins al romanès, no crec ja que es pugui posar en dubte: roms. *nàsture* 'botó', 'botó de luxe', que en el romanès de Macedònia i de l'Olimp apareix en la forma *nástur* i els significats de 'nus', 'sivella, fermall, agulla de clavar', 'botó'. Contra la creença que el romanès no posseïa germanismes antics i directes (que encara mantenen M-L i el seu deixeble Puşcariu), els treballs de Diculescu (*ZRPh*. XLIX, 403) i Giuglea, i en fi el llibre de Gamillscheg (*R. Germ.* II, 238ss.), han demostrat fermament que n'hi ha un bon nombre, i que aquest és segur. Presos, sigui dels gèpides (tribu estretament afí als gots, que penetrà a Transsilvània), sigui dels gots mateixos, en el temps que passaren al llarg del Mar Negre cap a Tràcia i Balcans.²

Car en definitiva, i més ara tenint en compte que a Mallorca solament pogué arribar-hi des dels visigots i que també havia existit a Occitània en el S. XII, hem de creure que es tracta d'un germanisme de gran antiguitat en romànic i d'amplíssima extensió i no pas d'un mot manllevat separatament del francic i el longobard (com encara admeten Wartburg, Gamillscheg etc.). No ignoro que *nastola* i *nastilus* apareixen en velles fonts de baix-llatí carolingi (Glosses de Reichenau, Remigius, Hariulfus, Ss. VIII-XI). Però això tant pot apuntar a una romanalla del germ-occid. comú de Renània, com a una herència dels francs; i també apareix *nastilo* en les velles glosses de Viena, d'afinitats italianes. Certament les formes alt-italianes de tipus *nist-/nèstola* semblen provar que el mot es rebé allà, ja amb metafonia un poc tardana, del longobardic.

Però és que en germànic l'antiguitat i autoctònia del mot foren vastes; i s'hi presenta, de més a més, amb variants de vocalisme apofònic: ultra el germ. continental **NASTILA* (a. i b-al. ant. *nestila*, amb *ε* metafònic de *α*, neclr. *nestel* i fris. ant. *nestla*), hi hagué l'ags. *nostle* f. 'liligam'; i un suec arcaic *nast* manllevat pel finès *nastia* 'sivella, afibllall', i un esc. ant. *nist(i)* id.: amb gran varietat apofònica; doncs, no exclouem

que una forma així, amb vocalisme i etimològic primitiu vagi existir també com a variant en germ. occidental primitiu o bé en gòtic, d'on podrien venir aquestes formes alt-italianes. De tota manera, tampoc cal negar la versemblança que, tot havent entrat aquest mot en el llatí vulgar tardà des del gòtic i el germànic occidental comú, el manlleu es vagi reforçar més tard en el Nord de França i a Lombardia amb aportacions posteriors franciques i longobardiques. Per a la importància de les aportacions germàniques d'alt nivell cronològic, veg. la meua conferència de la Sorbona en «Els Marges», 1979, i articles del DCEC/DECH i d'ací, com els dedicats a *guerra, elm/yelmo, guiar, estrep*, RUECA etc.

Però en tot cas podem ja estar segurs que el corrent màxim vingué del germànic arcaic dels gots i dels renans. Que aquests impressionaven i influïen per llurs abillaments nacionals, i que això determinà una gran entrada de termes germànics indumentaris, ho vaig demostrar en aquells llocs, i veg. especialment els goticismes GUEDEJA, ATAVIAR (DCEC), TROBILGUERA (també conservat només en el català balearic), GUANT (ultra FELTRE, *estringa*, TOVALLA, GARLANDA, RANDA, TREPAP, TIRA etc.); i els capítols que hi dedica Gamillscheg (*Rom. Germ.* II, 258; I, 208-9 etc.).

En les terres occitanes i cat., més democràtiques, i més romàniques i ciutadanes, bastants d'aquests termes decaigueren aviat, molt més que en el N. d'Itàlia i Lombardia, països sotmesos més llargament als costums de l'aristocràcia guerrera i germanitzant. I així és com aquest goticisme es marcí aviat en terres d'Oc; i, en català, quedà arraconat a la ciutatella d'arcaisme que és Mallorca, però aquí només mantingut pel vell ús d'economia rústica a què aniria quedant confinat en la Mallorca dominada pels moros. No recusem, és clar, la possibilitat que s'hagués usat també en el català del Principat i portat amb el català per la gent de Jaume I (veg. infra *lander*, possible derivat), però crec més aviat en un mossarabisme. També en mossàrab és on l'evolució és més comprensible, per les moltes simplificacions i transposicions que s'observen en el seu sistema fonètic. De tota manera podem explicar la *-nd-* de *llandera* com el resultat d'un **lasdneira* paral·lel al fr. ant. *lasnière* < *nastil(i)era*: format el grup *stin*, la *t* implòsiva s'havia de sonoritzar en aquest nus complex, la *s* difícilment es pogué mantenir gaire, i *-dn-* es transposà en *nd*.

Crida l'atenció la gran coincidència del mossàrab **lasdneira* amb el fr. *la(s)nière* amb metàtesi de N-L > L-N i amb la mateixa derivació sufixal. Però la influència de LAQUEUS i derivats, en un cas així, era tan òbvia i indefugible que no ens pot meravellar que es produís alhora, i des de molt antic, tant a França com en terra catalana; d'altra banda les derivacions en *-ARIA* són cosa trivial, pertot repetida. Altrament no em sembla dubtós que tingué gran importància el tipus derivat LAQUEARIA, ja documentat en St. Isidor de Sevilla, que estudiaren a bastament Jud (*Rom.* L, 267) i Wartburg (*FEW* v, 179-80 i 181a5f-b12); no solament donà